

Asia: OM 31/41/2015

Lapsenhuoltolain uudistaminen

Yleistä

Onko teillä yleistä lausuttavaa työryhmän ehdotuksesta?

Pohjois-Karjalan käräjäoikeus kiinnittää jäljempänä annettavassa lausunnossa huomiota niihin seikkoihin, jotka työryhmän esityksessä ovat ongelmallisia.

Lapsenhuoltolain yleiset säännökset (1. luku; 1-5 c §)

Lausuntonne ehdotetuista säännöksistä?

Velvollisuus ilmoittaa aiotusta muutosta (1 luku; 5 a §)

Velvollisuus ilmoittaa aiotusta muutosta tulisi jättää abstraktiutta tavoittelevalla yleisellä lakitasolla sääntelemättä. Ilmoittamatta jättämiseen voidaan ilman tätäkin säännöstä kiinnittää huomiota lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevaa ratkaisua tehtäessä yksityiskohtaisissa perusteluissa mainitulla tavalla arvioitaessa sitä, kykeneekö vanhempi asettamaan lapsen tarpeet vanhempien välisten ristiriitojen edelle tai sitä, kykeneekö vanhempi kantamaan vastuuta lasta koskevista asioista yhdessä toisen vanhemman kanssa. Laiminlyönti voidaan ilman velvollisuuden kirjaamista omaksi pykäläkseen ottaa yhtenä seikkana huomioon myös harkittaessa, onko syytä muuttaa lapsen huoltoa tai tapaamisoikeutta koskevaa sopimusta tai päätöstä. Jos kuitenkin halutaan ilmoitusvelvollisuudesta säätää, olisi syytä pohtia, täytyykö vanhempi erikseen velvoittaa huolehtimaan toisen vanhemman pysymisestä ajan tasalla muistakin lapsen elämään vaikuttavista suunnitelluista muutoksista.

Huoltajat ja tapaamisoikeus (2. luku; 6-12 §)

Lausuntonne ehdotetuista säännöksistä?

Lapsen huoltoon liittyvien sopimusten alan laajentaminen (2 luku; 7-8 §)

Sopimisen alan laajentaminen on lähtökohtaisesti kannatettava asia. Sopimisen alan laajeneminen tehtävänjakomääräyksiin ja oheishuoltoon ei kuitenkaan merkittävästi vähennä tuomioistuinten työtaakkaa. Sopimisen alaa voitaisiin pyrkiä lisäämään säätämällä tuomioistuinprosessin ”esivaiheeksi” pakollinen yritys sopia huoltajuudesta ja tapaamisoikeudesta lastenvalvojan avustamana. Tällöin lastenvalvoja voisi informoida huoltajien oikeuksista ja velvollisuuksista sekä yleisemmin vanhemmuuteen liittyvistä seikoista. Toisaalta lastenvalvojalta saamansa informaation valossa osapuolilla olisi edellytykset arvioida, onko tarpeellista viedä asia tuomioistuimen ratkaistavaksi.

Vuoroasuminen (2 luku; 7 § ja 9 §)

Niin kauan kuin etuuksia ja oikeuksia koskevat erityislait pysyvät muuttumattomina, on muutos lähinnä periaatteellinen ja terminologinen. Olisikin harkittava, onko vuoroasuminen järkevämpää toteuttaa siinä yhteydessä kun mainittujen erityislakien muuttamista mahdollisesti harkitaan. Silloin lapsenhuoltolain muutokselle tältä osin tulisi konkreettisempi sisältö. Siihen asti selkeämpää olisi säilyttää sääntely nykyisellään.

Vuoroasumisen vahvistamisen edellytykseksi ehdotetun kalenterivuositaisen vähintään 40 prosentin asumisosuuden laskeminen saattaa käräjäoikeudessa olla ongelmallista esimerkiksi niissä tapauksissa, joissa sovitaan tai määrätään osa tapaamisista vuorokautta lyhyemmiksi ajanjaksoiksi (ilta- tai yönylitapaamiset).

Lapsen oikeus tavata muuta henkilöä kuin vanhempansa (2 luku; 9 c §)

Säännösehdotus on omiaan johtamaan entistä vaikeampiin ja riitaisempiin oikeudenkäynteihin ja siihen, että oikeudenkäynnit lisääntyvät. Riittävää ja suositeltavaa on lisätä ehdotetulla tavalla 1 §:ään maininta velvollisuudesta vaalia myös muita lapselle tärkeitä ihmissuhteita. Vanhemman laiminlyönti voidaan tältäkin osin ottaa ilman uutta 9 c §:ää ottaa huomioon kiinnittää huomiota lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevaa ratkaisua tehtäessä tai lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen muutostarvetta harkittaessa.

Tuetut ja valvotut tapaamiset sekä valvotut vaihdot (2 luku; 9 b §)

Tuettuja ja valvottuja tapaamisia sekä valvottuja vaihtoja koskevia määräyksiä on Pohjois-Karjalan käräjäoikeudessa annettu jo nykyisen lain puitteissa.

Ehdotetun säännöksen 3 momentissa tarkoitettun määräyksen antamisen edellytysten selvittäminen on omiaan kärjistämään oikeudenkäyntiä ja pitkittämään sen kestoja.

Uhkasakko tapaamisoikeuden turvaamiseksi (2 luku; 9 d §)

Uhkasakon asettamisen mahdollisuus perusteriidan yhteydessä on omiaan kärjistämään riitaisuutta ja siten vaikeuttamaan oikeudenkäynnin sujuvuutta. Lisäksi oikeudenkäynteihin tulee yksi ratkaistava asia lisää, mikä ei ole omiaan jouduttamaan niitä. Henkilön aiemman käyttäytymisen merkitys asiassa saattaa olla hyvinkin vaikea ratkaista ja se saattaa edellyttää laajaa näytön esittämistä. Pakkokeinon kaltaisen uhkasakkomääräyksen harkinta sopii huonosti perusteriita-asian käsittelyn yhteyteen. Täytäntöönpanoriitaa edeltää pääsääntöisesti täytäntöönpanolain 7 §:ssä säädettyyn tarkoitukseen tähtäävä täytäntöönpanosovittelu. Vielä täytäntöönpanoriidan yhteydessä tuomarilla on velvollisuus kartoittaa sovinnollisen ratkaisun mahdollisuutta. Nyt ehdotetulla säännöksellä vesitettäisiin laissa muuten korostettua sopimisen tärkeyttä asianosaisten välillä ja sitä vastoin provosoitaisiin riitaisuutta.

Oikeudenkäynti (3. luku; 14-17 §)

Lausuntonne ehdotetuista säännöksistä?

Tuomioistuimen tehtävät (2 luku; 11 § ja 3 luku; 15 a §)

Kysymykseksi nousee, millä tavoin tuomioistuimen on tarkoitus varmistua siitä, että huoltajat ovat selvittäneet lapsen mielipiteen. Johtaako se, että vanhemmat eivät ole selvittäneet lapsen mielipidettä riidattomissa asioissa siihen, että sovintoa ei voida vahvistaa tai riidatonta asiaa muuten ratkaista, vai selvittääkö kärjäoikeus viran puolesta lapsen mielipiteen kuulemalla tätä tai hankkimalla olosuhdeselvityksen? Joka tapauksessa näissä tilanteissa aiheutuu muuten joutuisaan oikeudenkäyntiin huomattava viivästys. Lapsen kuulemisen tuomioistuimessa (15 a §) tulisi olla oikeudenkäynnin joutuisuuden tavoitteen takia olla poikkeuksellista. Samaan johtopäätökseen johtaa se, että lapsen etu edellyttää hänen varjelemistaan riitaisen oikeusprosessin osalliseksi joutumiselta. Lapsen kuuleminen oikeudenkäynnissä monimutkaistaa ja hidastaa prosessia. Näin ollen kuulemisen tulisi jatkossakin tapahtua enimmäkseen olosuhdeselvittäjien toimesta.

Sosiaalilautakunnan selvityksen hankkiminen (3 luku; 16 §)

Pohjois-Karjalan kärjäoikeus on tähänkin mennessä yksilöinyt kysymykset, joihin erityisesti tarvitaan selvitystä sekä määrännyt selvityksen toimittamiselle määräajan. Jotta aidosti saavutettaisiin oikeudenkäyntien jouduttamisen tavoite, olisi asetettavan määräajan oltava lyhyt. Selvityksen tekemiselle varattava aika kuitenkin käytännössä riippuu sosiaalitoimen resursseista, joihin kärjäoikeus ei voi vaikuttaa. Jos kärjäoikeus asettaa määräajan sanottuihin resursseihin

nähdessä liian lyhyeksi, johtaa se selvittäjän lisäaikapyyntöön. Esitetty säännös ei sen takia tältä osin saavuta tavoitettaan.

Määräaika istunnolle (3 luku; 14 b §)

Kuuden viikon määräaika koskeva säännös saattaa provosoida tarpeettomien väliaikaismääräyspyyntöjen jättämiseen. Kokonaiskäsittelyn joutuisuutta on tähänkin mennessä rajoittanut pääasiassa olosuhdeselvitysten viipyminen eikä tuomioistuimen menettely.

Toistuvat oikeudenkäynnit (3 luku; 14 a §)

Ehdotetussa 14 a §:n 2 momentissa tarkoitettu mahdollisuus hylätä hakemus jopa ilman siitä pyydettyä lausumaa voi koskea vain hyvin poikkeuksellisia tilanteita, joissa asianosainen on jättänyt hakemuksen toisensa jälkeen. Huomionarvoista on, että asian ratkaiseva tuomari käytännössä joutuu viran puolesta hankkimaan hakemuksen hylkävään ratkaisuun johtavan selvityksen (aikaisemmat ratkaisut).

Väliaikaiset määräykset (3 luku; 17 §)

Ehdotetussa 17 §:n 1 momentissa tarkoitettu väliaikaismääräys oikeudesta saada lasta koskevia salassapidettäviä tietoja on tarpeeton. Käytännössä ei voine olla lapsen edun kannalta pakottavaa tarvetta antaa turvaamistoimen kaltaista määräystä tietojensaantioikeudesta. Ehdotettu säännös on omiaan provosoimaan tarpeettomia väliaikaismääräyspyyntöjä, eikä se siksi ole sopusoinnussa oikeudenkäyntien joutuisuuden lisäämisen tavoitteen kanssa.

Huolto- ja tapaamisriitojen tuomioistuinsovittelu (3 a. luku; 17 b ja 17 d §)

Lausuntonne ehdotetuista säännöksistä?

Vieraassa valtiossa annettu päätös ja lapsen palauttaminen (6. luku; 39 ja 41 §)

Lausuntonne ehdotetuista säännöksistä?

-

Asetuksenantovaltuus (7. luku; 49 §)

Lausuntonne ehdotetusta säännöksestä?

-

Liitelait

Onko teillä lausuttavaa liitelakeihin ehdotetuista muutoksista?

-

Vaikutukset

Onko ehdotuksen vaikutukset mielestänne arvioitu asianmukaisesti?

-

Muuta

Onko teillä muuta lausuttavaa työryhmän ehdotukseen liittyen?

-

Turpeinen Tuija
Pohjois-Karjalan käräjäoikeus - 2. osasto